

for en åndelig og moralsk opprustning

TROSKAPSLØFTET – HJELP ELLER HYKLERI

Justisdepartementet fremmet nylig et forslag om å fjerne troskapsløftet ved borgerlige vielser. Departementet synes åpenbart at det er for mye forlangt å avkreve kommende ektefeller et løfte om å holde sammen til «døden skiller dem ad». Når bortimot femti prosent går bort og skiller seg, blir jo løftet det rene hykleri! Engasjementet i fjernsynets «Antenne Ti»-debatt 11. juni viste hvor brennbart dette temaet er.

Vi har opplevd et stormløp mot hykleri. Løsningen har vært å sette seg med løfter og normer vi kommer til kort overfor. Slik jekker vi oss hakk for hakk nedover mot et normløst samfunn hvor alle ubehagelige utfordringer er tatt bort.

Men grensene for rett og galt er ikke forsvunnet fra vårt indre! «Det er noen klokker som ringer oppi hodet på deg. Da vet du at du har overskredet en grense,» sa Jon Michelet i «Antenne Ti»-debatten om utroskap.

Moralnormer blir ofte brukt til å dømme våre medmennesker med. Det er hykleri og misbruk av normene. De er sannhetens redskaper til selverkjennelse og avsløring av hykleri. Hykleri brer seg ikke ved hjelp av høye idealer, men med den stolthet som vil bevare en pen fasade en ikke har dekning for.

Sannheten om eget liv finner en kanskje best fram til alene i stillhet. Eller i samtale med en eller flere gode venner. Løfter, idealer og normer gir oss muligheten til å erkjenne ansvar og nederlag. Dermed også muligheten til å forandre oss.

De fleste av oss har opplevd at en klar beslutning eller et klart løfte kan være en hjelp. Det blir lettere å holde rett kurs. Selvsagt er det ingen garanti mot nederlag og skuffelse. Men vi har en beslutning å komme tilbake til. Ikke å love noe kan derimot bli en glideflukt mot nederlaget, uten noe bestemt å orientere seg etter.

Det er en ting å *prøve* å være trofast. Da står bakdøra åpen. Fristelsen kan være stor til å stikke av fra vanskeligheter som kommer. Et bindende løfte om å være trofast hjelper oss til å gå gjennom vanskelighetene.

Tilgivelse finnes for alle. Den er noe av det fineste som kan komme inn i forhold mellom mennesker. I forlengelsen av erkjennelse og tilgivelse ligger forventningen om at et menneske kan bli helt annerledes.

Evnen til å forandre oss angår ikke bare privatlivet. Våre høyst personlige holdninger er nøkkelen til vår klodes overlevelsessevne. «Hvis vi vil skape et bærekraftig miljø, må vi snu og reversere vår nedarvede likegyldighet,» skriver den kjente amerikanske forskningsorganisasjonen Kellogg Foundation i sin årsrapport for 1990.

Vi må sette oss høye mål globalt, lokalt og personlig!

PÅ PARTI MED POLEN

Polens, Øst-Tysklands, Tsjekkoslovakias og Ungarns frigjøring fra Sovjets jerngrep er et faktum. Men omstillingen til demokrati og et levedyktig økonomisk liv er bare påbegynt. Det viser arbeidsløshet, synkende levestandard og bitre indre motsetninger.

Hva kan et lite land som Norge gjøre for å hjelpe? Dette spørsmålet var bakgrunn for et polsk-norsk seminar i Moralsk Opprustnings regi, som fant sted i Oslo 20. mai–1. juni. Deltakelsen fra begge land viste at troen på verdien av nærmere forbindelser er sterk. Det er også bevisstheten om at et demokrati trenger et åndelig og moralsk grunnlag for å fungere. På dette området følte nordmenn og polakker åpenbart et like stort behov.

De tolv polakkene som deltok, er alle engasjert i landets politiske liv, på lokalt eller nasjonalt plan. Seks er medlemmer av Nasjonalforsamlingen. Både Demokratisk Union, Mazowieckis tilhengere, og Sentrumsalliansen som støtter Walesa, var representert. Fra Gdansk kom Jerzy Borowczak, nestformann i klubbstyret ved skipsverftet. Han var i 1980 20 år gammel og en av streikeleaderne sammen med Lech Walesa. Fra Lodz kom den lokale nestformannen for det Kristelig-Nasjonale partiet. En av president Walesas statssekretærer, Slawomir Siwek, kom til de siste dagene av seminaret.

Seminaret kunne arrangeres takket være manges frivillige innsats og pengegaver, og foredragsholdere og oversettere som stilte opp uten vederlag.

Innholdsrikt program

Her følger utdrag av programmet med tema og innledere:

«Global og gjensidig avhengighet – Nordens rolle i en all-europeisk framtid.» Sekretær i Arbeiderpartiet, Torbjørn Jagland.

«Politikk og samvittighet.» Tidl. statsminister Lars Korvald.

«Fra plan til marked – med spesiell vekt på privatisering.» Professor Arne Jon Isachsen, Bedriftsøkonomisk Institutt.

«Etniske minoriteter og storsamfunnet.» Politisk rådgiver i Kommunaldept. Steinar Pedersen, forfatter av utredningen «Vern av urbefolkninger» Einar Høgetveit og Wlodzimierz Mokry, Den ukrainske minoritets talsmann i den polske nasjonalforsamlingen.

«Velferdsstaten – balansen mellom personlig og offentlig ansvar.» Professor Per Sundby.

«Samarbeid og brytninger i politikken.» Byråd Sveinung Lunde, Høyre og kommunalråd Bernt Bull, Arbeiderpartiet, Oslo by. Møte på Stortinget med formann i utenrikskomiteen Bjørn Tore Godal, Arbeiderpartiet, nestformann i Kristelig Folkeparti Jon Lilletun og stortingsrepresentant Nils O. Golten, Høyre.

PÅ PARTI MED POLEN

(Forts. fra side 1)

«Inntrykk av norsk jordbruk og et kreativt lokalmiljø.» Besøk i Sande i Vestfold.

Bedriftsbesøk i Kværner-Eureka gav en innføring i samarbeidsordninger i norsk industri, og hos Naturvernforbundet vekk barnas miljøvernkampanje «Blekkulf» og prosjektet «Akerselva mot år 2000» polakkenes begeistring.

Kveldsmøtene tok opp temaer som «Ærlighet i personlig og offentlig liv», «Indre klarhet og ytre press – behovet for stillhet», «Familieliv og offentlig ansvar – konflikt eller kraftkilde?» Polakken forstår og identifiserer seg med forfølgelse og lidelse. En norsk deltaker fortalte om sitt avgjørende valg i nazistisk fangenskap under krigen, da han ble fristet med tilbud om frihet mot å forråde kamerater. Temaet «Hat eller tilgivelse?» brakte forholdet til Tyskland på bane. «Tusener av unge tyskeres besøk i Auschwitz hvert år er deres måte å be om tilgivelse på,» sa en av polakkenes.

Folkets forventninger

«Vi trodde at alt skulle løse seg med kommunismens fall. Det var en illusjon,» sa Zdrojewski, ansvarlig under fylkesmannen i Gdansk for privatiseringen av kystindustrien. Polske politikere arbeider i motbakke. Folkets forventninger legger et stort press på dem. Det gamle regimets byråkrater bremses på utviklingen og tærer på handlekraft og tålmodighet. «Vi trenger å nå ut til folket med informasjon om vårt vanskelige utgangspunkt,» sa en av de polske gjestene. «Ingen våger å fatte beslutninger,» beklaget en norsk forretningsmann som har forsøkt å investere i Polen. «Det finnes krefter som vil tilbake til det gamle regimet,» hevdet statssekretær Siwek, «derfor er kontakten med den vestlige verden så viktig.»

Skepsis mot «de andre»

«Før hang Lening og Stalin der. Nå henger korset på veggen. Det er vanskelig å vite om forvandlingen hos mange er ekte,» sa en av polakkenes.

Kampen mot diktaturet fostret steile holdninger og konfrontasjon. Splittelsen går dypt mellom partiene i dagens Polen. Skillelinjene avtegnet seg raskt under seminaret både i møterom og ved måltider. «Vi har en stor anledning her til å bli kjent med hverandre på tvers av partiskillene. Hjemme i Polen er vi så opptatte. Vi må bruke denne muligheten!» utbrøt Tadeusz Trelka, medlem av landbrukskomiteen i Nasjonalforsamlingen. Langsomt løste spenningen seg. Det yngste medlemmet i Nasjonalforsamlingen, Janusz Okrzesik, sa klart fra på et åpent møte i Oslo. «Vi kom til Norge som representanter for forskjellige partier, men i disse dager har vi oppdagat at Polen er vårt viktigste parti.»

Forskjellig virkelighetsforståelse

«Dere er vel så nykapitalistisk frelst at dere anser enhver antydning om statlig styring som en variant av det dere har hatt,» provoserte professor Per Sundby i sin innledning om velferdsstaten. Han beskrev de offentlige velferdsordninger som ethvert samfunn må ha hvis menneskene ønsker å ta vare på hverandre. Samtidig snakket han åpent ut om velferdsordninger som fratar mennesker det personlige ansvaret eller utnyttes til misbruk.

Balansen mellom statlig og privat ansvar er en varm potet i norsk samfunnsdebatt. Men vår erfaringsbakgrunn er vidt forskjellig fra

LEDERSKAP FOR KENYA

Nairobi var i slutten av mai møtested for en afrikansk konferanse for Moralsk Opprustning. Representanter fra ti land i Øst-, Vest- og det sørlige Afrika satte hverandre stevne i den kenyanske hovedstad.

En gruppe fra Kenya hadde tatt initiativet til konferansen. De representerte mange sider av Kenyas liv: lærere, advokater, arkitekter, kirke, bønder og studenter, og de ledet møtene med fast hånd. Konferansen bar bud om en ny bevissthet og en sterkere samarbeidsånd på tvers av landegrensene for å bidra til løsning av kontinentets kolossale problemer.

Hvordan besvare korrupsjonen, var ett av de spørsmålene som opptok konferansen. Alle var klar over at dette er et problem som legger en klam hånd over utviklingen på kontinentet. Flere fra Kenya ga konkrete eksempler på hvordan korrupsjon kan besvares. En av dem, John Musundi, i 20 år generalsekretær i Kenyas kooperative forbund, fortalte om de fristende tilbud han hadde nektet å akseptere. Det gjaldt bl.a. prosenter av kaffe-smugling fra Uganda og fra salg av kunstgjødsel.

U-hjelp og moral

Kan moralske holdninger gjøre u-hjelpen mer effektiv? Dette ble bekreftet av direktøren for Kenyas fiskeriinstitutt, Ezekiel Okemwa. Han fortalte at da han overtok denne stillingen, satset han mye på å få i stand et samarbeid med Uganda og Tanzania om et forskningsprosjekt i Victoria-sjøen. De tre landene grenser som kjent opp til denne, som er Nilens kilde og Afrikas største innsjø. Hans forgjenger hadde nektet å gå med i et slikt samarbeid. Nå var imidlertid prosjektet i god gjenge. Enkelte bistandsnasjoner hadde planer om å redusere bevilgningene til dette og andre prosjekter, fordi det var mistanke om at noe av midlene kom på avveie. Okemwa hadde kunnet overbevise dem om at han sto for absolutt ærlighet. Dermed ble det frigjort midler til verdifull forskning, bl.a. til et seminar om global oppvarming.

En gruppe fra Sør-Afrika gjorde et sterkt inntrykk på konferansen. De representerte både boerne, de engelsk-talende, ANC og de fargede (blandingsrase). Boerpresten George Daneel holdt prekenen for 2.000 i den anglikanske katedralen i Nairobi, noe som ble godt referert i pressen.

Til konferansen var det også kommet deltakere fra Brasil, USA, Storbritannia, Nederland og de fire nordiske land.

Anders Eskeland

den polske. Vi er tross alt vant til at tiltak og mobilisering på grasrota kan forandre og forme statens holdninger. Polakkenes kjenner staten kun som kommunistenes undertrykkelsesapparat.

Norsk krise

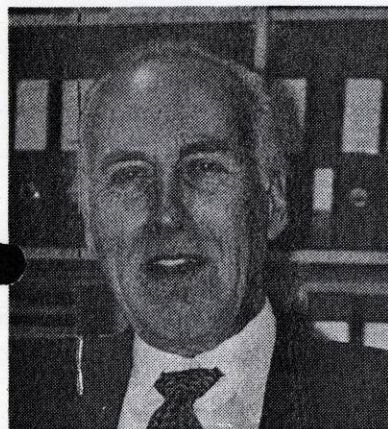
Medlem av miljøvernkomiteen i Nasjonalforsamlingen, Radoslaw Gawlik, gav denne konklusjonen på sitt opphold: «Vi har hørt at Norge nådde sitt høydepunkt i sekstiårene. Siden er livskvaliteten gått nedover. Vi oppfatter at det er en krise i nasjonens åndelige liv. Den polske nasjon har en mulighet til å unngå de feil som er blitt gjort her. Livskvalitet er viktigere enn økonomisk velstand.»

B. O. Austad.

NEI, STATSRAÅD!

Fra et intervju med den finske byråsjefen Pauli Snellman i MRA-magasinet «For a Change», London.

Som sjefsinspektør i den internasjonale avdelingen av det finske arbeidsdepartementet måtte Snellman godkjenne reiseutgiftene for departementets ledelse. En dag ba statsråden ham godkjenne en ekstra billett så hans kone kunne bli med på en utenlandstur. Snellman sa nei. «Det var veldig vanskelig,» sier han, «for jeg hadde nettopp søkt på en høyere stilling og jeg visste at statsråden skulle fremlegge søknaden for regjeringen. Det er vel unødvendig å si at den stillingen fikk jeg ikke.»

«Det har ikke alltid vært like lett. Igjen og igjen har jeg måttet beslutte meg til ikke å bry meg en døyt om hva som hender med meg selv. Først da blir du fri for frykten og i stand til å tenke klart,» sier han.

Til sin overraskelse ble Snellman valgt til formann for en OECD-komité (Organization for Economic Cooperation and Development – en gruppering av utviklede land med hovedkvarter i Paris) som har til oppgave å fremme lokale initiativ til oppretting av nye arbeidsplasser. Han gikk i brodden for at komiteen skulle regne også Øst- og Mellom-Europa og prosjekter i u-land som en del av sitt ansvarsområde. «Istedenfor å vente på at svarene til arbeidsløsheten skal komme ovenfra, setter vi søkelyset på initiativ som kan komme nedenfra,» sier han. Dette har ledet til lokale initiativ i de fleste OECD- og EF-land. I Finland, f.eks., begynner hvert år 2.500 arbeidsløse sine egne foretakender ved hjelp av et tilskudd på størrelse med deres arbeidsløshets-understøttelse. I fjor ble han invitert til India for å tale om disse erfaringene til et samvelde-seminar.

Det er en farlig felle for et lite land å tro at det bare kan forsvare sine egne interesser, mener han. «Det er min erfaring at jo mer du påtar deg også andre lands anliggender, desto mer hører folk på dine ideer og forslag. Små land har hatt kolossal innflytelse – tenk bare på det gamle Hellas. Det er kraften i en nasjons ånd og ideer som bestemmer dens innflytelse, ikke bare dens økonomi eller militærmakt.»

Embetsmannscredo

Snellman har et credo som embetsmann: La ikke ideer gå tapt. Følg opp inspirerte initiativ, dine egne eller andres. Ikke gi opp når tvil eller motstand melder seg. Stå på til det viser seg at du er på gal vei. La aldri din egen eller andres plass i hierarkiet hindre deg i å ta et initiativ. En embetsmann skal ikke bare vente på at en overordnet sier ham hva han skal gjøre. Hvis du bruker din skapende

FORDOMSFRI OG HELLIG OVERBEVIST?

Hvorfor blir mine meninger så fort til fordommer?

Enten det er hastverksmeninger eller gjennomtenkte oppfatninger synes de å bli til skjemaer for bedømmelse av mine medmennesker. Kunnskap til utvidelse av min forståelse brukes til å bekrefte mine fordommer. De blir til et høyt gjerde som hindrer utsikten. Jeg ender opp med å føle at virkeligheten finnes på min side av det gjerdet.

Fordomsfrihet er et vanskelig ideal.

I vår tid skal vi gjøre oss opp meninger om alt. Fjernsyn, radio, aviser, møter og foredrag, diskusjoner over middagsbordet. Overalt skal vi ta stilling til et eller annet.

Men meningene kan forandres. Vi kan bytte dem ut når bedre argumenter kommer fram. Eller når noe nytt er mer lønnsomt. På forbrukersamfunnets meningsmarked er intet så verdifullt at det ikke kan skiftes ut. Der er kanskje alt like lite verdt. Unntatt fordomsfriheten. Den står høyt i hevd.

Er det plass til hellige overbevisninger i vårt samfunn? Noe vi vil stå for og kjempe for, som ikke kan byttes ut og langt mindre er til salgs.

Eller er mennesker med hellige overbevisninger trangsynte og farlige for samfunnsfreden? Noe som hører fortiden til?

Når våre meninger blir hellige, er det fare på ferde. Da er vi på vei inn i fanatisme og intoleranse. Men når det ikke lenger finnes hellige overbevisninger, beveger vi oss inn i grå likegyldighet.

Måtte vi ha indre frihet og visdom til å skille det ene fra det andre.

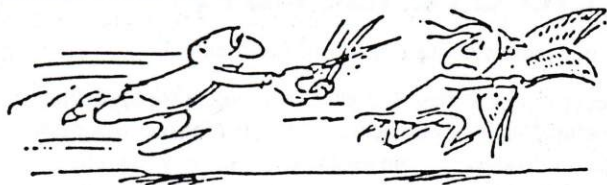
Bjørn Ole Austad

fantasi, er det langt fra sikkert at du får sjefens støtte. Men hvis dine motiver er uselviske, kan du oppleve overraskende resultater.»

At Finland har greid seg så bra økonomisk, mener han skyldes den lutherske arv: Hardt arbeid og ærlighet. Den finske offentlige administrasjon var en modell av ærlighet under et århundres tsar-styre, mens korrupsjonen herjet i Russland selv. Hans bestefar, som var sjef for Veivesenet i Finland, var et typisk eksempel. Når han dro på inspeksjonsreise kunne hans kone og datter følge med til stasjonen i representasjonsbilen. Men hjem igjen måtte de gå. Han tillot aldri privat bruk av offentlige privilegier. «Det ville være tragisk,» mener han, «om vi i Finland eller Vesten lot våre moralske og åndelige grunnverdier smuldre bort i en tid da store deler av verden tror vi har det svaret de leter etter: Demokrati og en markedsøkonomi som fungerer.»

Det er ikke noe ved Snellmans karriere som passer inn i rollen til en typisk byråkrat. Etter å ha avbrutt sine universitetsstudier gjorde han i 25 år en frivillig innsats for Moralsk Opprustning. Han deltok i kampanjer med skuespill og aksjoner verden rundt. Da han var blitt 45 vendte han tilbake til universitetet og tok en førsteklasses eksamen i statsvitenskap på rekordtid. Han var 47 da han begynte i den internasjonale avdelingen i arbeidsdepartementet. «Å begynne i en offentlig stilling betød ikke at jeg ga opp mitt kall,» sier han. «Jeg har aldri kunnet tro at kristendommen innebærer noe mindre enn å arbeide for en forandring for hele menneskeheten. Ved å prøve å gjøre dette, fant jeg en tro som stadig fornyer mine indre ressurser og hjelper meg til å holde kursen.»

sakset

Hvis vi alle våger å være modige og bryte ut av tankebaner skapt gjennom de siste fire tiår, kan vi omdanne institusjoner og forbindelser mellom nasjonene. De militære utgiftene, som er ødeleggende for slike forbindelser, kan reduseres og bidra til en fredeligere og bedre verden for alle.

For første gang i mitt voksne liv har vi med avslutningen av den kalde krigen en enestående mulighet til å endre internasjonale institusjoner og forbindelser dramatisk. La oss be Gud om at vi skal lykkes.

Robert McNamara, tidl. amerikansk forsvarsminister og president i Verdensbanken. Aftenposten 5/5 -91.

Lenge trodde jeg at moral og verdifelllesskap må kunne bygge på opplysningens grunn, uten religion – som hos Kant. Men i dette er jeg blitt mer og mer tvilende. Jeg har ikke noe klart svar. Men det er blitt en levende mulighet for meg det som står hos Dostojevskij: «Om Gud er død, er alt tillatt». Da kan det bare bli moral av rent individuell gyldighet. Hvis det er så, åpner det seg skrekkelige perspektiver. Kanskje har den vitenskapelige rasjonalitet ødelagt grunnlaget for religiøs tro som en samfunnskraft.

Utviklingen i verdensbildet kan gi nye dimensjoner til rasjonaliteten, fremheve andre former for rasjonalitet. Selve den rasjonelle tenking blir nå gjort til gjenstand for filosofiske analyser. Samtidig vokser det frem en ny forståelse for andre kulturer og deres tenkemåter. Kanskje kunne håpet knyttes til slike omvurderinger.

Georg Henrik von Wright, verdenskjent finsk filosof. Aftenposten 10/5 -91.

I møtet med nye etiske utfordringer, f.eks. fra gen-teknologien, fra globale økologiske trusler, oppstår det nye etiske koalisjoner, på tvers av gamle politiske skiller. I slike spørsmål skjer det ikke sjelden at folk langt ute på venstresiden finner sine nærmeste meningsfeller blant overbeviste konservative.

I dag søker folk på ny etter faste normer, skjønner at samfunnet går i oppløsning uten dem.

Lars Roar Langslet i Aftenposten, 25/2 -91.

Først ved slutten av sitt liv konfronteres Peer Gynt med livsløgnen, når knappestøperen dukker opp og sier at Peer må støpes om. Erkjennelsen av dette gjør ham redd – og myk. Menneskeheten selv synes i dag å stå overfor knappestøperen. Om vi ikke personlig og nasjonalt oppgir noe av egoismen og retter våre handlinger mot mennes-

kets overlevelse, kan drivhuseffekt, ozonhull, jorderosjon, overbefolkning etc., komme til å ødelegge grunnlaget for fortsatt liv på jorden.

Denne sannhet kan mennesket velge å se i øynene, eller som Peer, vike unna og gå utenom.

Rolf Solheim i «Folkeveit», Nr. 3 1991.

Stadig flere private og offentlige virksomheter setter kvalitet i høysetet. Og etikk er kvalitet. Den virksomheten som toner ned etikken til fordel for taktikken, gjør det umulig å bruke kvalitetsstemplet på egne produkter og tjenester. Derfor er det mulig at vi i tiden fremover kommer til å forvalte bedriftenes ressurser bedre og dermed bidra til øket verdiskapning – fordi etisk adferd blir styrende.

Per Torvild Aakvaag, Aftenposten 11/4 -91.

Nei, jeg er ikke bitter, hverken på britene eller IRA. Bitterheten spiser opp mennesket og den ville vært en seier for dem som gjorde meg urett. Men sint er jeg – på at myndigheter verden over med åpne øyne fremdeles fengsler uskyldige mennesker for å oppnå politiske gevinster.

Paul Hill, uskyldig dømt irsk IRA-aktivist, som for halvannet år siden slapp ut etter 15 år bak britiske fengselsmurer. Vårt Land 7/5 -91.

Du og jeg avgjør om friheten skal vokse eller visne. Enten vinner vi litt frihet hver dag, eller forsvinner det litt frihet hver dag. Friheten kjenner ingen stillstand.

Vi trenger å be, tenke, arbeide og slåss for at friheten ikke bare blir et privilegium for noen få, men blir alles eiendom – kurderes, afghaneres, somaleres, tibetaneres, albaneres og syd-afrikaneres. Listen er lenger, alt for lang, av folkegrupper som står utenfor frihetens dør og banker på.

Einar Engebretsen i 17. mai-tale i Sande, Vestfold, 1991.

Hvorfor lengter mennesker egentlig etter politisk makt, og hvorfor gir de – når de har den – så nødig avkall på denne Maken?

Jeg er en av dem som oppfatter mitt politiske embede som et uttrykk for ansvarlighet overfor helheten, og endog som et offer i sin art. Men når jeg iakttar andre politikere som hevder det samme, tvinges jeg til igjen og igjen å undersøke meg selv og stille meg spørsmål om ikke også jeg begynner å bedra meg selv. Om det ikke også hos meg dreier seg mer om en uerkjent lengsel etter å bekrefte overfor meg selv at jeg betyr noe, enn om bare det å tjene saken. Kort og godt: Jeg begynner å bli permanent mistenksom overfor meg selv. Til å bli enda en grad mer mistenksom for hver pris jeg mottar.

Vaclav Havel, Tsjekkoslovakias president, ved mottakelsen av Sonning-prisen i København. Aftenposten 7/6 -91.

NY VERDEN vil fremme en forandring i både menneskers holdninger og i samfunnsforholdene, bygget på absolutte moralnormer og Kristi forvandlende kraft. Bladet beretter om et globalt arbeid som er åpent for alle, og om kampen mellom ondt og godt som pågår i ethvert menneske og folkeslag.

UTGIVER: Moralsk Opprustning, Postboks 3018, Elisenberg, 0207 Oslo 2.

Tlf. 02-559430 Postgiro 0804.5125794. Bankgiro 6030.05.08831.

ANSVARLIGE: Bjørn Ole Austad Jens J. Wilhelmsen